"अथाश्विनशुक्लप्रतिपदि नवरात्रारम्भः। तन्निर्णयः भार्गवार्चनदीपिकायां देवीपुराणे सुमेधा उवाच "शृणु राजन्! प्रवक्ष्यामि चण्डिकापूजनक्रमम्। आश्विनस्य सिते पक्षे प्रतिपत्सुशुभे दिने" इत्युपक्रम्योक्तम्। "शुद्धे तिथौ प्रकर्तव्यं प्रतिपच्छोर्ध्वगामिनी। आद्यास्तु नाडिकास्त्यक्त्वा षोडश द्वादशापि वा। अपराह्णे च कर्तव्यं शुद्धयन्तिथाङ्किभिः"। इदं चापराह्णयोगिन्याः प्राशस्त्यं द्वितीयदिने प्रतिपदोऽभावे ज्ञेयम्। तथा च तत्रैव देवीपुराणे डामरतन्त्रे च देवीवचः "अमायुक्ता न कर्तव्या प्रतिपत् पूजने मम। सङ्कल्पमात्रा कर्तव्या द्वितीयादिगुणान्विता। आद्याः षोडश नाडीस्तु त्यक्त्वा यः कुरुते नरः। कलशस्थापने तत्र क्षयरिष्टं जायते ध्रुवम्"। मार्कण्डेय देवीपुराणयोः "पूर्वविद्धा तु या शुद्धा भवेत् प्रतिपदान्विता। नवरात्रव्रतं तस्यां न कार्यं शुभमिच्छता। देशभङ्गो भवेत्तत्र दुर्भिक्षं चोपजायते। तन्द्रायां दर्शयुक्तायां यत्र स्यान्मम पूजनमिति"। स्कान्देऽपि "प्रतिपद्यश्विने मासि सा शुद्धा शुभदा भवेत्। भाद्रपदशुक्लया तया युक्ता न शस्यते। विरुद्धफलदा सा हि पुत्रदारभयावहेति"। तथा "वर्जनीया प्रयत्नेन अमायुक्ता तु पार्थिव!। द्वितीयादिगुणैर्युक्ता प्रतिपत् सर्वकामदा"। तथा देवीपुराणे "यो मां पूजयते नित्यं द्वितीयादिगुणान्विताम्। प्रतिपच्छारदीं प्राप्य सोऽश्नुते सुखमव्ययम्। क्रियते चेदमायुक्ता प्रतिपत् स्थापने मम। तस्य पापायुतं दत्त्वा मत्प्रसादं करोम्यहम्। अपहाय कुरुते यस्तु कलशस्थापनं मम। तस्य सम्पद्विनाशः स्याच्छत्रोश्च पुत्रो विनश्यति। अमायुक्ता न कर्तव्या प्रतिपच्चण्डिकार्चने। धनार्थिभिर्विशेषेण वंशहानिश्च जायते। न दर्शकलया युक्ता प्रतिपच्चण्डिकार्चने। उदये द्विमुहूर्तापि ग्राह्या षोडशगामिनी" इति देवीपुराणे "या चाश्वयुजि मासे स्यात् प्रतिपद्भद्रयान्विता। शुद्धा तत्रार्चनं तस्यां शतयज्ञफलप्रदम्"। भद्रयामले "अमायुक्ता सदा चैव प्रतिपच्चिन्तिता मता। तत्र चेत् स्थापयेत्कुम्भं दुर्भिक्षं जायते ध्रुवम्। प्रतिपत् सद्वितीया तु कुम्भारोपणकर्मणि" इति। यद्यपि भद्रयामलं डामरं च निर्मूलं तथाप्यविरोधात् प्रचाराच्च तद्वचनानि लिख्यन्ते। तिथितत्त्वे देवीपुराणेऽपि "प्रातर्ब्राह्मणवेद्देवीं प्रातरेव प्रपूजयेत्। प्रातःप्रातश्च संपूज्य प्रातरेव विसर्जयेत्"। तत्रैव "यत्रत्राश्वे महापूजा क्रियते या च वार्षिकी। सा कार्योदयगामिन्यां न तत्र तिथियुग्मता"। तथा "कुम्भकाष्ठोपसंयुक्तां वर्जयेत् प्रतिपत्तिथिम्। राज्यनाशाय सा प्रोक्ता निन्दिता चात्रपूजने" इति। एषु वचनेषु कलशस्थापनग्रहणात् तदेव प्रथमदिने निषिद्धं न तूपवासादि तस्य "प्रतिपदाद्यवावाक्षेति युग्मवाक्यात्। "शुद्धा स्यात् प्रतिपत्तिथिः प्रथमतः" इति दीपिकोक्तेः "शुद्धपक्षे दर्शविद्धेति" माधवोक्तेश्च पूर्वदिने प्राप्तस्य बाधे मानाभावादिति केचित्। वस्तुतस्तु पूर्वोक्तवाक्येषु चण्डिकार्चनपूजाग्रहणादुपवासादेरङ्गत्वात् प्रधानदेवीपूजादावपि परेति युक्तम्। कलशस्थापनग्रहणं तूपलक्षणम्। अतएव देवलः "व्रतोपवासनियमे घटिकैकापि या भवेत्। सा तिथिस्तद्दिने पूज्या विपरीता तु पैतृके" इति। अत्र घटिका मुहूर्त्त इति गौडाः। यदा तु पूर्वदिने सम्पूर्णा शुद्धा च भूत्वा परदिने वर्द्धते तदा सम्पूर्णत्वादवाधोनाभावाच्च पूर्वैव यानि च द्वितीयायोगनिषेधकानि वचनानि केचित् पठन्ति तान्यपि शुद्धाधिकनिषेधपराणि परदिने प्रतिपदोऽल्पत्वाभावे तु दर्शयुतापि पूर्वैव ग्राह्या तदाह वसिष्ठः "तिथिः शरीरं तिथिरेव कारणं तिथिः प्रमाणं तिथिरेव साधनमिति" यानि त्वमायुक्ता प्रकर्तव्येत्यादीनि ऋषिदर्शनादि वचनानि तानि समूलत्वे सत्येतद्विषयाणि। अतोऽयं तत्त्वम्। पूर्वोक्तवाक्यानां सर्वेषां क्षेमाद्रिग्रन्थविचितत्वेन निर्मूलत्वाशङ्कानिर्णयस्याकृतेः सामान्यनिर्णयात् पूर्ववत्प्राप्तावपि गौडनिबन्धेषु विशेषेण निर्णयाद्दैवज्ञी ग्राह्या तत्रापि घटिकैकेत्यस्य द्विमुहूर्त्तस्तुतित्वोक्तेर्द्विमुहूर्त्ता ग्राह्या "उदिते दैवतं भाना"वित्यत्र "द्विमुहूर्त्ता तिरङ्गेति" औदयिक्या द्विमुहूर्त्तत्वनियमात् तेन उदये द्विमुहूर्त्तापीत्याद्यनुसारोऽपि "मुहूर्त्तमात्रा कर्तव्येति" द्विमुहूर्त्तस्तुतिः। अन्यथा द्विमुहूर्त्तविधिवैयर्थ्यात्। केचित्तु मुहूर्त्तमात्रेति वचनात्ततो न्यूनत्वे परा वेलाग्राह्यः गौडा अप्येवम्। अत्र देवीपूजैव प्रधानम् उपवासादि त्वङ्गम् "अष्टम्यां च नवम्यां च जलमात्रमपि त्यजेत्। पूजयित्वाश्विने मासि विघ्नो जायते नरः" इति क्षेमाद्रौ भविष्ये तस्या एव प्रकरणत्वात् "नवमीतिथिपर्यन्तं दत्त्वा पूजाजपादिकमिति" तत्रैव देवीपुराणात्। "यत्रत्राश्वे महापूजा क्रियते या च वार्षिकी" इति मार्कण्डेयपुरा-